

YİTİRDİKLERİMİZ

TÜRK DÜNYASI / TURKISH WORLD

Dil ve Edebiyat Dergisi / Journal of Language and Literature

Sayı/Issue: 45 (Bahar-Spring 2018) - ISSN: 1301-0077 Ankara, TURKEY

DOI Numarası/DOI Number: 10.24155/tdk.2018.76

İSMAİL AHMEDOV ÇAVUŞEV

Nail TAN*

Bulgaristan Türk edebiyatının önemli şair ve yazarlarından İsmail Ahmet/Ahmedov Çavuşev/Çavuş, 29 Eylül 2017 tarihinde Sofya’da hayata gözlerini yumdu. Cenazesi, 2 Ekim 2017 günü dinî törenin ardından Bankya Mezarlığı’nda toprağa verildi.

Rahmetli Çavuşev, 9 Aralık 1940 tarihinde Bulgaristan’ın Razgrad ili Kemaller/İsperih belediyesi Habip/Vladimirovtsi köyünde doğdu. Babası Deliorman Türklerinden Ahmet Ağa’dır.

İlkokul ve ortaokulu köyünün okullarında okudu. Sofya’daki Türk Pedagoji Okulunu bitirip ilkökul öğretmeni oldu. İki yıl, köyünün ilkökulunda öğretmenlik yaptı, ardından askerlik hizmetini tamamladı. Askerlik sonrası, Sofya Kliment Ohridski Devlet Üniversitesinin Şarkiyat Bölümünde yüksek öğrenim görüp Türk dili ve edebiyatı uzmanı, öğretmeni oldu (1965). Türkçe yayımlanan *Filiz* dergisi ile *Halk Gençliği* gazetesinde uzun süre çalıştı. Gazete kapanınca işsiz kaldı. Birkaç yıl Sofya Devlet Üniversitesinde Türk dili ve grameri dersleri verdi. Çevirmenlik yaptı. Ad değiştirme kampanyasını suskun kalarak protesto etti. 1 Kasım 1989 Demokrasi Devrimi’nden sonra *Işık/Svetlina* ve *Güven* gazetelerinin kurucuları arasında yer aldı. Bu gazetelerde asimilasyon politikasını eleştiren yazılar yayımladı. Sofya’da yeni açılan Yüksek İslam Enstitüsünde Türk dili ve grameri derslerini okuttu. Türklerin haklarını savunan Hak ve Özgürlükler Hareketi’nin gazetesi *Hak ve Özgürlük*’ün dört yıl kadar başyazarlığını yapıp

* KTB (E) HAGEM Genel Müdürü, halk bilimci, ntan@tdk.org.tr.

emekliye ayrıldı (2002).

Emeklilik döneminde şiir, makale, söyleşi ve siyasi yazılarını yayımlamayı sürdürdü. Başmüftülüğün *Müslümanlar* dergisiyle eki *Hilal*'de çocuklara yönelik şiir ve yazıları basıldı (2005 – 2016). İzmir'de 1998'de faaliyete geçen Kıbrıs Balkanlar Avrasya Türk Edebiyatları Kurumu/KIBATEK'in kurucuları arasında yer aldı. KIBATEK'in düzenlediği edebiyat şölenlerine katılıp şiirlerini okudu. Son olarak İzmir'de 2013 yılında düzenlenen 31. Uluslararası KIBATEK Edebiyat Şöleni'ne katılmıştı.

Şiir ve yazıları Bulgaristan, Makedonya ve Yunanistan'da yayımlanan *Filiz*, *Sesler*, *Şafak*, *Altınoluk*, *Ümit*, *Müslümanlar* ve *Hilal* dergileriyle *Halk Gençliği*, *Işık*, *Yeni Işık*, *Yeni Hayat*, *Hak ve Özgürlükler* ve *Güven* gazetesinde basıldı.

Başlıca eserleri şunlardır: *Dilek* (Şiirler, Sofya 1967), *Bekleyiş* (Şiirler, Sofya 1999), *Altın Petek/Bulgaristan Türklerinin Çocuk Şiirleri Antolojisi* (Sofya 2001), *Çağdaş Türk Dil Bilgisi* (Ders Kitabı, Sofya 2001), *Yay Burcu* (Şiirler, Sofya 2002), *Eşeğe Su Verdin mi?* (Çocuk kitabı, 2003), *Totaliter ve Posttotaliter Devirde Bulgaristan'da Türkçe Basın* (Sofya 2003), *Gazetecinin Artık Yılı* (Roman, Sofya 2004), *Kendi Kendine Türkçe* (Sofya 2006), *Terapi Patikası* (Hikâyeler, Sofya 2006), *Her Gün Bir Hediye* (Çocuk hikâyeleri, Sofya 2012, Bulgaristan Başmüftülüğü Yayını).

Rusça ve Bulgarca biliyordu. Bulgarcaya dinî kitap tercümelemleri bulunmaktadır.

Halime Hanım'la evliliğinden oğlu Taneri ve kızı Nevin vardır.

İsmail A. Çavuşev, ömrü boyunca Bulgaristan'da Türkçeyi yaşatmaya çalıştı. Bu amaçla çocuklar için şiir ve hikâye yazmaya önem verdi. Azınlık yazarlığının, gazeteciliğinin her türlü çilesini çekti. Ruhu şad olsun!

ESAT BAYRAM

Makedonya'nın önemli Türk şair ve yazarlarından, eğitimci, siyaset adamı Esat Bayram, 10 Kasım 2017 tarihinde Ohri'de (Ohrid) hayata veda etti. Cenazesi, 11 Kasım 2017 günü öğle ve cenaze namazları sonrası şehir mezarlığında toprağa verildi.

Rahmetli Bayram, 29 Mayıs 1934 Makedonya'nın Ohri şehrinde (o zaman ilçe) doğdu. İlk ve orta öğrenimini Ohri'de tamamladı. Belgrad Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü açık öğretim yoluyla dışardan bitirdi.

Okuduğu ilköğretim okulunda öğretmenlik yaparak memuriyete başladı (1957). Struga Türk Okulunda müdürlük görevinde bulundu (1959-1960).

Ohri ilçe belediyesinde eğitim, kültür işlerini yöneten kaymakam olarak dört yıllık (1960-1964) görevin ardından Ohri Kardeşlik Birlik Okulunun (sekiz yıllık) müdürlüğünü yaptı (1964-1976). 1976'da Üsküp'e atandı. 1980 yılına kadar Türkçe öğrenim gören öğrencilerin ders kitapları ile Türkçe yayımlanan gazete ve dergilerin sorumlu yöneticisi oldu. Makedonya Türk okullarında okuyan sekizinci sınıf öğrencileri için *Ana Dili Türkçe / Okuma* kitabını yazdı. Bu kitap, 2003 yılına kadar okullarda okutuldu. 1980-1991 yılları arasında Üsküp'te Ekşisu Belediye Başkanlığı görevinde bulundu. Bu görevde iken 1981 yılında Kültür Bakanlığı MİFAD tarafından Bursa'da düzenlenen II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi'ne katılıp bir bildiri sundu. Belediye Başkanlığı'ndan sonra, Makedonya Cumhuriyeti Sosyalist Birliği Başkanlığı üyesi sıfatıyla politik görevini sürdürdü (1991-1994). 1995 yılında emekliye ayrıлып kendini tamamen edebiyat ve kültür çalışmalarına verdi.

Şiir, hikâye, kültürel derleme ve araştırmaları, başta Üsküp'te yayımlanan *Birlik* gazetesi olmak üzere *Sesler*, *Tan*, *Çevren* ve *Tomurcuk* dergilerinde yayımlandı. Makedonya'da Türkçenin ve Türk kültürünün yaşatılması konusunda önemli hizmetleri görüldü. 1987, 1989, 1993, 1998, 2003 ve 2004 yıllarında Struga Şiir Akşamları adlı şiir festivaline katılıp şiirlerini okudu. Çok sayıda Türk şairinin (Bülent Ecevit, Yahya Akengin, Yalvaç Ural, Ali Cengizkan gibi) şiir ve hikâye kitaplarını Makedoncaya çevirdiği gibi Makedonca'dan da tanınmış şair ve yazarların bazı eserlerini Türkçeye kazandırdı. Hem Makedonya Yazarlar Birliği (1957) hem de Makedonya Çevirmenler Birliğine üyeydi.

Doç. Dr. Numan Yusuf Aruç'un yazdığı "Makedonya Türk Kültürü ve Edebiyatında Esat Bayram" başlıklı makaleye göre (*Hikmet*, S 7, 5/2006, s.75-83) kitapları tür ve ilk baskı yıllarına göre şunlardır:

A. Telif Kitapları:

Örgüler (Çocuk şiirleri, 1978), *Bukar Sirtse* (Makedonca şiirler, 1979), *Yas i Çarşiyata – Dnevni Prošetki* (Makedonca şiirler, 1981), *Taşlanan Yürek*, (Şiirler, 1981), *Bajdarina* (Makedonca şiirler, 1982), *Dete vo Godini* (Makedonca çocuk şiirleri, 1982), *Ben ve Çarşı – Gece Gezileri* (Şiirler, 1986), *Ağaçkakan Yürek* (Şiirler, 1989), *Palata na Duşata* (Makedonca şiirler, 1989), *Aliveli* (Çocuk hikâyeleri, 1990), *Okuma / Sekizinci Sınıflar İçin* (Ders Kitabı, 1998), *Sekizinci Sınıf Alıştırma Kitabı* (Ders Kitabı, 1998), *Mutfak Pehlivanları* (Çocuk hikâyeleri, 1994), *Zvezdeni Bakneji* (Makedonca çocuk şiirleri,

1994), *Divan* (Şiirler, 1995), *Divan* (Makedonca şiirler, 1996), *Divan* (Romence şiirler, 1996), *Veseli Detsa* (Makedonca çocuk şiirleri, 2002), *Dünya Çelengi* (Şiirler, 2003), *Nebesna Ubavitsa* (Roman, 2005).

B. Çevirileri:

a. Türkçeden Makedoncaya: *Ostra Strela Slobodata* (Fahri Ali'nin şiir kitabı, 1982), *Vnatreşen Ref* (Nusret Dişo Ülkü'nün şiir kitabı, 1984), *Tserneviça* (İlhami Emin'in şiir kitabı, 1986), *Nebesni Sinevini* (Suat Engüllü'nün şiir kitabı, 1986), *Edna Lunarna Nok* (Avni Abdullah'ın hikâye kitabı, 1994), *Vo Lubovta İma Bereket* (Yahya Akengin'in şiir kitabı, 1998), *Raskarvavena Pesna* (Dursun Özden'in şiir kitabı, 1999), *Vo Nokta Razigrano Sirtse* (Ali Cengizkan'ın şiir kitabı, 2001), *İzvayana Lubov* (Bülent Ecevit'in şiir kitabı, 2001), *Mangal* (İsmail Bozkurt'un romanı, 2002), *Raskrilen Son* (Eyüp Şen'in şiir kitabı, 2002), *Guldin* (İlhami Emin'in şiir kitabı, 2002), *Delba na Osamotenosta* (Fahri Ali'nin şiir kitabı, 2003), *Makedoniya Neye Girtsiya* (Erdoğan Öznal'ın tarih kitabı, 2000), *Sirtseto na Plaşilota* (Yalvaç Ural'ın hikâye kitabı, 2000), *Antologiya na Sovremenata Turska Poeziya* (Antoloji, 2002), *Turski Narodni Prikazni* (Eflatun Cem Güney'in masalları, 2003).

b. Makedoncadan Türkçeye: *Çocuk ve Çevresi* (Eli Makazliyeva – Nataşa Angelovska, okul öncesi çocukların alıştırma defteri, 1992), *Yüzyıllarca Gemilerdeydik* (Yusuf Süleyman'ın şiirleri, 1987), *Canımın Armağanı* (Razme Kumbarovski'nin şiir kitabı, İstanbul 1996), *Saydamsızlıktan Bal Özü* (Vesna Açevska'nın şiir kitabı, İstanbul 1999), *Cennet Ada* (Razme Kumbarovski'nin şiir kitabı, Lefkoşe 2004), *Şen Yürek* (Nikola Klyusev'in şiir kitabı, Ankara 2005).

İki doktor kızı bulunmaktadır.

Esat Bayram, yurt dışında Türkçe bayrağını dalgalandıran şair ve yazarların en üretken olanlarından biriydi. Makedonya'da Türk ve Makedon yazarlar arasında bir sanat köprüsü oluşturmaya çalışıyordu. Ayrıca Türkiye – Makedonya şair ve yazarlarını buluşturmaya çok önem veriyordu. Bir dönem Makedonya'da Türkçenin korunup yaşatılmasında siyasi sorumluluk da taşımıştı. Ruhu şad olsun!

PROF. DR. KADİR KADİRZADE

Azerbaycan'ın tanınmış bilim insanlarından, Azerbaycan Millî İlimler Akademisinin (AMEA) Muhabir/Haberleşme Üyesi Prof. Dr. Kadir Kadirzade ikâmet ettiği Nahçıvan'da 8 Mart 2018 Perşembe günü hayata gözlerini yumdu. Cenazesi, ertesi gün dinî törenin ardından doğduğu Nahçıvan'ın Babek ilçesi Cehri köyünün mezarlığında toprağa verildi. Hacca gitmişti, Hacı unvanını da taşıyordu.

Rahmetli Kadirzade, 20 Mayıs 1948 tarihinde Nahçıvan Babek ilçesinin Cehri köyünde dünyaya geldi. Babası İbrahim Bey, annesi ise Qemer Hanım'dır.

Ortaokulu, Cehri köyünün okulunda bitirdi (1966). Azerbaycan Devlet Pedagoji Enstitüsünün Nahçıvan Bölümünde tarih dalında yüksek öğrenimini tamamlayıp öğretmen oldu (1971). 1971-75 yılları arasında Cehri Ortaokulundaki öğretmenliğinin ardından akademik çalışmalar yapmaya karar verdi. Nahçıvan İlim Merkezindeki araştırmacılığın/ilmî işçiliğinin (1975-79) sonrasında Arkeoloji Etnografya ve Folklor Şubesinin müdürlüğünü yaptı (1979-1992). Nahçıvan Bölgesel İlim Merkezinde bilimsel çalışmalardan sorumlu müdür yardımcılığının (1992-2002) ardından öldüğü tarihe kadar Azerbaycan Millî İlimler Akademisi Nahçıvan Bölümünde, Tarih Etnografya ve Arkeoloji Enstitüsünde bilimsel çalışmalardan sorumlu müdür yardımcılığı görevini yürüttü. Bu idarî görevleri sırasında tarih alanında felsefe doktoru (1983) ve ilimler doktoru unvanlarını aldı (2004). 2007 yılında Azerbaycan Millî İlimler Akademisinin Muhabir/Haberleşme üyeliğine seçildi.

Dr. Asef Orucov, Dr. Aytekin Qehramanova, Dr. Esger Ehmedov ve Dr. Emanet Esedova'yı bilim dünyasına kazanırdı.

Aldığı ödüller içinde Azerbaycan Cumhuriyeti Terakki Madalyası çok önemlidir (2009). *“Dünya ve İnsan: Başlangıcın Sonu, Sonun Başlangıcı”* kitabı ise Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Âli Meclis Başkanının ödülüne layık görülmüştür (2016).

Uzun yıllar AMEA Nahçıvan Bölümünün yanı sıra Nahçıvan Devlet Üniversitesinde de etnografya, tarih, folklor dersleri veren Kadirzade, çok sayıda kongre ve sempozyuma katılmış, bildiriler sunmuş, Türkiye'deki meslektaşlarının yakından tanıdığı bir şahsiyetti. 65'i aşkın makalesi uluslararası dergilerde yayımlanmıştır. 400'e yakın eserin hazırlanmasına, redaksiyonuna katkıda bulunmuştur. Kendi yazdığı eserlerin sayısı ise 17'dir.

Eserleri yayım sırasına göre şunlardır:

Eshab-ı Kehf: Kutsallık, Tarihîlik ve İnançların Doğuşu (2002), *Aile ve Maişetle Bağlı Âdetler; İnançlar; Etnik Kimlik İlişkileri* (2003), *Âdetler; İnançlar ve Türklerin Soy Kütüğü Meselesi* (Ankara 2005), *Hazreti İnsan* (2005), *Cehriçay Vadisi* (2007), *Nuh Peygamber, Dünya Tufanı ve Nahçıvan* (2008), *Türk'ün Tedavisi Türkaçare* (2010), *Nahçıvan: Nuh Baba ve Türk Baba'dan Gelen Trafik* (2011), *Millî Manevi Değerlerimiz* (2012), *Millî Mutfak ve Misafirperverlik* (2012), *Tanrıçılık ve Sonsuz Yaşam Meselesi* (2013), *Nahçıvan Tarihi* (3 Cilt, I. Cildin yazarlarından biri, 2013), *Nahçıvan'ın Tarihi Abideleri* (Ortak Yazar, 2013) *Eski Ordubad* (Ortak Yazar, 2014), *Özerklik Döneminde Nahçıvan'da Köy Ailesi: 1924-1984* (2014), *Kitab-ı Dede Korkut ve Nahçıvan/Karşılaştırmalı Etnografik Motifler* (2014), *Dünya ve İnsan: Başlangıcın Sonu, Sonun Başlangıcı* (2016).

Münevver Seferova ile evliliğinden üç kızı (Xatime, Türkân, İnci) ve iki oğlu (Aysel, Türkel) bulunmaktadır.

Hacı Prof. Dr. Kadir Kadirzade; tarihî, etnografik, folklorik araştırmalarında mutlaka dil bağını, damgasını ön planda tutmuştur. Kültürel kökenin, kimliğin ortaya konmasında dilin belirgin rolüne verdiği önem dolayısıyla dergimizde öz geçmişinin yer almasında yarar gördük. Ruhu şad olsun!